Miten johdetaan yritykset hiilineutraaleiksi?

22.3.2021

Hiilineutraalius on tullut keskeiseksi käsitteeksi osana ilmastonmuutoksen torjuntaa. Suomen kansalliset hiilineutraaliustavoitteet ja EU:n elvytysvarojen ilmastotoimet antavat selkeän viestin siitä, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen on tapahduttava suunnitelmallisesti ja nopeasti. Päästöjä pitäisi pyrkiä vähentämään murto-osaan nykyisestä ja tämä pakottaa monet tahot investoimaan uusiin toimintamalleihin.

Tilanteessa on haasteellista muutokseen käytössä oleva aikataulu. Onneksi tavoitteiden saavuttamiseksi vastataan tällä hetkellä EU:n elvytysrahoilla. Suomella on käytännössä 14 vuotta aikaa saavuttaa hiilineutraalius eli kansallisesti aiheutetut päästöt pitäisi olla hiilinielujen suuruiset vuonna 2035. Tämän jälkeen Suomen kansallisena tavoitteena on olla hiilinegatiivinen.

Miten hiilineutraalius saavutetaan?

Miten voimme saavuttaa näin ison tavoitteen näin lyhyessä ajassa? Ratkaisuja hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi voidaan hakea tehokkaalla ympäristöjohtamisella. Ympäristöjohtaminen on liikkeenjohdon ala, joka yhdistää ympäristösuojelun ja yritystoiminnan (Anttonen 2020). Ympäristöjohtamisessa on keskeistä käyttää ympäristöjohtamisjärjestelmiä, kuten ISO14001-stardardi ja EMAS-järjestelmä, jotka antavat raamit ympäristövaikutusten arvioinnista ja toimintatavoista (SFS 2021, Ympäristö.fi 2021).

Ympäristöjohtamista myös tutkitaan ahkerasti. Esimerkiksi tutkimusartikkelissa Loorbach & Wijsman (2013) kuvataan liiketoiminnan kestävyyden muutosta tieteellisenä ilmiönä. Artikkelissa esitellään neljä perustyyppiä toiminnasta, joita yritykset voivat hyödyntää siirtymässä kohti kestäviä toimintamalleja: strateginen visiointi, taktinen verkostoituminen, operatiiviset innovaatiot, ja refleksiivinen seuranta ja arviointi.

Loorbachin & Wijsmanin (2013) mukaan kestävyyden ja vastuullisuuden lisääminen edellyttää usein organisaatiomuutosta eikä olemassa olevan toiminnan optimointia. Siksi yritysten tulee tehdä aktiivisesti edellä mainittuja toimia hiilineutraaliustavoitteen eteen. Kun yritys osallistuu aktiivisesti yhteiskunnallisiin innovaatioprosesseihin, se pääsee hyötymään niistä lopulta myös uusien tuotteiden ja palveluiden myyntituloina. Kolme suurta kokonaisuutta voidaan tunnistaa, kun liiketoiminta muutetaan onnistuneesti hiilineutraaliksi:

1. Kestävän siirtymän sosiaalinen ja yhteiskunnallinen tuki
2. Yritysten oma halu uudistaa ja koordinoida ympäristötyötä ja itsearviointia
3. Yritysten aktiivinen osallistuminen yhteiskunnallisiin innovaatioprosesseihin (kuten visiointi ja verkostoituminen)

Edellä mainitut osa-alueet ovat tärkeitä missä tahansa yritystoiminnassa. Se voi koskettaa niin voimalaitoksia, elintarviketeollisuutta kuin metallialan yrityksiäkin. Lisäksi yritysten kannattaa kehittää uusia tuotteita, hankkia vähähiilisyyttä edistäviä rahoituksia investointeihinsa sekä sijoittaa kestävän kehityksen

rahoitusinstrumentteihin, esimerkiksi rahastoihin (ks. Laasasenaho ym. 2020).

Ammattikorkeakoulut tukevat hiilineutraaliustavoitteita

Hiilineutraalius ei toteudu, jos siihen liittyvää osaamiseen siirtoon ei kiinnitetä huomioita. Asia korostuu myös Suomen kestävän kasvun ohjelmassa, joka julkaistiin kuluvan vuoden viikolla 11 (Valtioneuvosto 2021). Uudella ohjelmalla sekä oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tulevilla rahoituksilla yritykset sekä tki-toimijat voivat yhdessä kehittää vihreää kasvua tukevia toimia ja hankkeita.

Koulutusorganisaatiot ovat tärkeässä roolissa osaamisen siirrossa. Jatkuva oppiminen on esillä kansallisessa kestävän kasvun ohjelmassa (Valtioneuvosto 2021). Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen rooli on merkittävä työelämän ja soveltavan tutkimuksen yhdistäjänä. Ammattikorkeakoulut voivat olla tukemassa yritysten hiilineutraaliustavoitteita esimerkiksi täydennyskoulutuksen ja TKI-toiminnan kautta.

Yhteiskunnallisen siirtymän helpottamiseksi laadittiin ammattikorkeakoulujen yhteistyöllä opas ”Hiilineutraali yritys: Opas päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaasti pk-yrityksissä” (Laasasenaho ym. 2020), joka antaa hyvän lähtökohdan ymmärtää hiilineutraaliutta ilmiönä ja toimintaa ohjaavana prosessina. Opasta on käytetty opintomateriaalina esimerkiksi Seinäjoen ja Vaasan ammattikorkeakouluissa.

Oppaan voi käydä lataamassa osoitteesta: http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101041027

Organisaatioiden tulisi valmistautua siirtymään kiinnittämällä huomiota ympäristöjohtamiseen, hallintaan ja tiedon jakamiseen (katso Laasasenaho ym. 2020). Muuten yrityksille voi koitua negatiivisia taloudellisia vaikutuksia kestävän siirtymävaiheen aikana. Yritysten sitoutuminen hiilineutraaliuteen antaa yrityksille mahdollisuuden innovoida, johtaa ja tuottaa voittoa, ja tämä on mahdollista vain silloin kun vastuullisuudesta tulee osa liiketoiminnan ydintä.

*SeAMK ja Vaasan yliopisto ovat olleet tukemassa esimerkiksi maaseutuyritysten uusiutuvaa hybridienergiantuotantoa. Tässä artikkelissa tuotiin esille ajatuksia hiilineutraaliudesta osana Etelä-Pohjanmaan energiahuollon tiekartan laadintaa. Tiekartta tehdään osana HYBE-hanketta, jota rahoittaa Maaseuturahasto ja yksityiset tahot.***Kari Laasasenaho**, SeAMK Ruoka
Risto Lauhanen, SeAMK Ruoka

Lähteet:

Anttonen, M. 2020. Yritysten ympäristö- ja vastuullisuusjohtaminen. Teoksessa: Laasasenaho K., Lauhanen R., Lähteenmäki E. (toim.) 2020. Hiilineutraali yritys: Opas päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaasti pk-yrityksissä., In: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä, Seinäjoen ammattikorkeakoulu. http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101041027

Laasasenaho K., Lauhanen R., Lähteenmäki E. (toim.) 2020. Hiilineutraali yritys: Opas päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaasti pk-yrityksissä., Teoksessa: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101041027

Loorbach, D. & Wijsman, K. 2013. Business transition management: exploring a new role for business in sustainability transitions. Journal of Cleaner Production 45: 20-28.

SFS 2021. ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja. Saatavilla: https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suositut-standardit/iso-14000-ymparistojohtamisen-standardisarja/ (19.3.2021)

Valtioneuvosto. 2021. Suomen kestävän kasvun ohjelma –alustava elpymis- ja palautumissuunnitelma. Valitoneuvoston julkaisuja 2021:22. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162935/VN_2021_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y (19.3.2021)

Ympäristö.fi 2021: Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/emasin_toteuttaminen (19.3.2021)